

Jaz in Ti

Kaj je večno: v zdaj in tukaj vpričen prafenomen tega, kar imenujemo razodetje? To je to, da človek iz trenutka najvišjega srečanja ne stopa naprej isti, kot je v njega vstopil. Trenutek srečanja ni »doživljaj«, ki se v dovzetni duši vzbudi in blažen zaokroži [[rundet]: pri tem se nekaj zgodi na človeku. To je včasih kot navdih, včasih kot boj, vseeno: zgodi se. Človek, ki izstopi iz bitnega deja [Wesensakt] čistega odnosa, ima v svojem bitju [Wesen] nek Več, nek Prirastek [Hinzugewachsenes], o katerem prej ni ničesar vedel in čigar izvor ne more zakonito [rechtmäßig] označiti. Kakor koli znanstveni svetovni nazor v svojem upravičenem stremljenju k brezvrzelni vzročnosti predloži poreklo novega: za nas, ki nam gre za resnično raziskovanje [Betrachtung] resničnega, ne more biti primerena nobena podzavest [Unterbewußtsein] in noben drug duševni aparat. Resničnost je, da sprejemamo, česar prej nismo, in sprejemamo tako, da vemo: bilo nam je dano. V biblični govorici: »Tisti, ki čakajo [harren] na Boga, bodo zamenjali moč [werden Kraft eintauschen].« V govorici Nietzscheja, ki je resničnosti v svojem poročilu še zvest: »Človek vzame, ne vpraša, kdo daje.«

Človek sprejema, in ne sprejema neke »vsebine«, temveč vpričnost [Gegenwart], vpričnost kot moč. Ta vpričnost in moč vključita trovrstno, ne-odločeno, a vseeno tako, da ga smemo kot trojno gledati ločeno. Najprej celotno polnost resnične vzajemnosti, vključenosti, povezanosti; ne da kakor koli premore priznati, kako je to priskrbljivo, s čimer je človek povezan, in ne da biti povezan kakor koli olajša življenje, – življenje otežkoči, ampak naredi ga smi-

selno težkega. In to je drugo: neizgovorljiva potrditev smisla. Ta je skrit. Nič, nič ne more biti bolj nesmiselno. Vprašanje po smislu življenja ni več prisotno. Ampak, če bi bilo prisotno, ne bi bilo niti približno odgovorljivo. Smisla ne znaš pokazati in ne znaš ga določiti, nimaš nobene formule in nobene podobe zanj, in vendar ti je bolj gotov, kot zaznavanje čutov. Kaj misli samo z nami, kaj želi od nas, razkriti in prikriti? Ne razložen – tega ne premoremo –, samo storjen želi biti. To je tretje: to ni smisel nekega »drugega življenja«, ampak tega našega, ne nekega »Onkraj«, temveč tega našega sveta, in želi v tem življenju, na tem svetu biti izkazan [bewahrt]. Smisel more biti sprejet, ampak ne more biti izkušen; ne more biti izkušen, ampak more biti storjen; in to misli z nami. Poroštvo noče biti zaprto v meni, temveč skozi mene rojeno v svet. Ampak kakor se smisel sam ne pusti prenesti, ne pusti oblikovati v splošno veljaven in splošno sprejemljivo znanje, tako ne more biti njegova preizkušnja [Bewährung] posredovana kot veljavno najstvo [Sollen], ni predpisana, na nobeni tabli ni zapisana, da bi bila postavljena čez vse glave. K potrditvi [bewahren] sprejetega smisla pripomore vsak samo z enkratnostjo svojega bitja in ekratnostjo svojega življenja. Kakor nas k srečanju ne more privedi nobeno pravilo, tako tudi iz njega (srečanja – o.p.) ne sledi nobeno. Kakor potrebuje za Priti-k-njemu samó sprejetje vpričnosti, tako v nekem novem smislu (potrebuje sprejetje – o.p.) za Iti-iz-njega. Kakor se pride z golim Ti na ustnicah v srečanje, tako se z njim na ustnicah iz njega (srečanja – o.p.) sprosti v svet.

Michelangelo, *Stvarjenje človeka*, detajl, 1508-1512, freska, Sikstinska kapela, Vatikan.

To, zaradi česar živimo, v čemer živimo, iz česa in v kar živimo, je skrivnost: ostalo je, kar je bilo. Postalo nam je vprično in se nam je s svojo vpričnostjo naznanilo [kundgetan] kot odrešitev, »spoznali« smo, ampak nimamo nobenega spoznanja, ki bi nam zmanjšalo – omililo jamstvo skrivnostnosti [Geheimnishaftigkeit]. Bogu smo prišli bližje, ampak razvozlanju, odgrnitvi biti nič bližje. Občutili smo odrešitev, a nobene »rešitve«. S tem kar smo sprejeli, ne moremo iti k drugemu in reči: to je potrebno vedeti, to narediti. Lahko samo gremo in izkažemo [bewahren]. In tudi tega (naj – o.p.) ne »bi morali« – moremo – in moramo.

To je večno, v zdaj in tukaj vprično razodetje. Ne vem za nobeno, ki v prafenomenu ne bi bilo enako, ne verjamem v nobeno. Ne verjamem v samoimenovanje Boga, ne v samoodločanje Boga pred človekom. Beseda ra-

zodetja je: tukaj sem takšen, kot sem tukaj. Razodevajoče je razodevajoče. Bivajoče je tukaj, nič več (od tega – o.p.). Večen vrelec moči teče, večen dotik pričakuje, večen glas zveni, nič več.

Večni Ti ne more po svojem bitju postati Ono; ker po svojem bitju ne more biti postavljeno v mero in mejo, tudi ne v mero nemerljivega in mejo neomejenega; ker po svojem bitju ne more biti zajeto kot vsota lastnosti, tudi ne kot neskončna vsota k transcendenci povzdignjenih lastnosti; ker ne more biti najdeno niti zunaj sveta [in noch außer der Welt]; ker ne more biti izkušeno; ker ne more biti misljivo; ker se o njem, bivajočem zmotimo, ko rečemo: »Verjamem, da je« – tudi »on« je metafora, »ti« pa ne.

In vendar naredimo večni Ti vedno znova za Ono, za Nekaj, naredimo Boga za stvar –

v skladu z našim bitjem. Ne iz samovolje. Stvarna zgodovina Boga, hod Boga-stvari skozi religijo in njeno robno tvorbo [Randgebilde], skozi njena razsvetljenja in zatemnitve, njena življenjska okrevanja in uničenja, hod stran od živega Boga in spet nazaj k njemu, preobrazbe vpričnosti, upodobitve, upredmetenja, u-pojmovanja, razpustitve, obnovitve, so pot, so tista Pot.

Izrečeno vedenje in zakonito početje religije – od kod prihajata? Vpričnost in moč razodetja (kajti vse se nujno sklicujejo na kakršno koli razodetje, besedno, naravno, duševno – obstajajo, če pogledamo natančno, samo religije razodetja), ta vpričnost in moč, ki jih človek sprejme v razodetju, kako postaneta »vsebina«?

Razlaga je dvoplastna. Zunanjo, psihično prepoznamo, če obravnavamo človeka za sebe, ločenega od zgodovine; notranjo, faktično, prafenomen religije pa, ko ga znova postavimo v zgodovino. Oboje spada skupaj.

Človek si želi imeti Boga; želi si kontinuitete imetja Boga v času in v prostoru. Z neizrekljivo potrditvijo smisla se ne želi zadovoljiti, želi jo videti razprostrto kot nekaj, kar si lahko vedno znova nadene in s čimer lahko rokuje, časovno in prostorsko brezverzelen kontinuum, ki mu zagotovi življenje v vsaki toči in trenutku.

Življenjski ritem čistega odnosa, menjave aktualnosti in latentnosti, v kateri pojenja samo naša moč odnosa in s tem vpričnost, ne pa tudi praprezenca, ne zadošča človekovi žeji po kontinuiteti. Človek zahteva časovno širjenje, trajanje. Tako postane Bog objekt verovanja. Prvotno verovanje v času dopolnjuje deje odnosa [Beziehungsakte]; postopoma jih nadomesti. Na mesto vselej prenovljenega gibanja bitja [Wesensbewegung] zbiranja in izdajanja, nastopi mirovanje v verovano Ono. To vendarle – zaupanje bojvnika, ki pozna oddaljenost in bližino Boga, se vedno popolneje preobrazi v gotovost uživalca (uporab-

nika – o.p.), njemu se ne more nič zgoditi, ker je prepričan, da obstaja Eden, ki ne dopusti, da bi se mu kaj zgodilo.

Tudi življenjska struktura čistega odnosa, ki »samoto« jaza pred Ti-jem, zakon, da človek, tudi (v tem – o.p.) kako vključi v srečanje svet, lahko vendarle izhaja samo kot oseba do Boga in ga more srečati, ne zadosti žeji človeka po kontinuiteti. Zahteva prostorsko širjenje, po prikazu, v katerem se skupnost verujočih poenoti s svojim Bogom. Tako postane Bog kultni objekt. Tudi kult izvirno dopolnjuje deje odnosa: v tem ko živo molitev, neposredno Tیرهkanje [Dusagen], vključi v prostorski sklop velike nazornosti in poveže z življenjem čutov [Sinne]; in tudi ta (molitev – o.p.) bo postopoma nadomestilo, v tem ko osebna molitev ni več podprta z molitvijo skupnosti, ampak izrinjena in, ker pač bistveno dejanje ne dopusti nobenih pravil, stopi na njeno mesto urejena [geregelt] pobožnost.

V resnici pa je lahko čisti odnos izgrajen v prostorsko-časovno stalnost samo vtem, ko se utelesi na celotni materiji življenja. Ne more biti ohranjen [bewahrt], samo preizkušen [bewahrt], lahko je samo narejen [getan], samo v življenje vdolan [eingetan]. Človek lahko odnos do Boga, katerega je postal deležen, izpolnjuje samo, če po svoji moči, po meri vsakega dne, uresničuje Boga v svetu. V tem je edino pravo poroštvo kontinuitete. Pravo poroštvo trajanja je v tem, da more biti čisti odnos izpolnjen v Ti-postajanju bitja, v njenem dvigu k Ti, da sveta temeljna beseda [Grundwort] v vsem izzveni; tako se izgradi čas človeškega življenja v polnost resničnosti, pa tudi če ne more preseči razmerja do Onega, je človeško življenje skozi odnos tako prepleteno, da mu (odnos – o.p.) pridobi žarečo, prežarevajočo [durchstrahlende] stalnost; trenutki najvišjega srečanja tukaj niso več bliski v mraku, ampak kakor vzhajajoč mesec v jasni zvezdnati noči. In tako obstaja pravo poroštvo prostorske stalnosti v tem, da odnosi človeka

do njihovega pravega Ti, radii, ki se iz vseh točk jaza izlivajo v sredino, ustvarijo krog. Ne periferija ne skupnost ni prvo, ampak radii, (tisto – o.p.) skupno odnosa do sredine. On sam (odnos – o.p.) zagotavlja pravi obstoj skupnosti.

Samo če nastaneta oba, in samo tako dolgo ko obstajata, vez časa v odnosu primernem odrešenem življenju [Heilsleben] in vez prostora v središču združeni [mittegeeeinten] skupnosti, samo tedaj nastane in samo tako dolgo obstaja okrog nevidnega oltarja, iz svetovne snovi eona (veka, dobe – o.p.) v duhu umirjen (obvladan – o.p.) [gefaßt], človeški kozmos.

Srečanje Boga se človeku ne pripeti v tem, da se ukvarja z Bogom, temveč v tem, da izkaže smisel svetu [den Sinn an der Welt bewahren]. Vso razodetje je poklicanost in poslanstvo [Sendung]. Vendar človek znova in znova izvrši namesto uresničitve upogib nazaj na razodetega [Offenbarenden]; namesto s svetom se želi ukvarjati z Bogom. Sedaj mu, nazaj upogibajočemu, ne stoji več nasproti Ti, nič drugega ne more, kot postaviti v stvarnost božji-Ono, misliti, da ve za Boga kot Ono, in o njem govoriti. Kakor od jaza odvisen [ichsuechtige – sebičen] človek, namesto česar koli, zaznavo, naklonjenost, neposredno živeti, reflektira na svoj zaznavajoč ali naklonjen jaz in s tem zgreši resnico procesa, tako reflektira od Boga odvisen [gottsuechtige] človek (ki se zraven tega s svojo pravico v duši dobro razume), namesto daru pustiti se učinkovati, na dajajoče, in zgreši oboje.

V poslanosti [Ausgesandtheit] ti ostane Bog vpričnost; ta, v poslanstvu sprehajajoč [in der Sendung Wandelnde] ima vselej pred seboj Boga: bolj zvesta ko je izpolnitev, toliko močnejša in stalnejša je bližina; vendar pa se z Bogom ne more ukvarjati, a dogovarja se lahko z njim. Nasprotno pa upogib nazaj Boga napravi za predmet. Njegov navidezni

obrat k pravzroku spada v resnici k svetovnemu gibanju odvrnitve, kakor navidezna odvrnitev od poslanstvo izpolnjujočega spada v resnici k svetovnemu gibanju obrata.

Kajti oba metakozmična osnovna gibanja sveta: širitev v samobit [Eigensein] in obrat k povezanosti [Verbundenheit], dobita svojo najvišjo človeško obliko, pravnjo formo duha njunega boja in izravnave, njunega mešanja in razmešanja v zgodovini človeškega odnosa do Boga. V obratu je na Zemljo rojena Beseda, v širitvi se zabubi v religijo, v novem obratu se z novimi krili znova rodi.

Tukaj ne deluje samovolja; pa tudi če gre gibanje k Onemu od časa do časa tako daleč, da duši to (gibanje – o.p.) vnovičnega izhajanja [Widerausgehens] k Ti-ju, in mu grozi, da ga bo zadušilo.

Silna razodetja, na katera se religije sklicujejo, so bistveno enaka tihim, ki se dogajajo povsod in vsak čas. Silna razodetja, ki v začetku velikih skupnosti stojijo na obratih človeškega časa, niso nič drugega kot večno razodetje. Toda razodetje se ne vliva skozi prejemnika kakor skozi lijak v svet, stori se mu, zajame ves njegov element v vsej njegovi takobiti [Sosein] in se z njim spoji. Tudi človek, ki je »usta«, je ravno to, ne trobilo [Sprachrohr], – ne orodje, temveč organ, avtonomno glaseč organ, in glasiti pomeni preglasiti.

Obstaja pa kvalitativna različnost zgodovinskih časov. Obstaja zorenje časa, kjer dušek, razlit resničen element človeškega duha zaide v podzemno pripravljenost, v takšen pritisk in takšno napetost, čakajoč samo na dotik dotaknjene, da bi vdrl na dan. Razodetje, ki se pri tem pojavi, zajame celoten pripravljen element v vsej njegovi takšnosti [Beschaffenheit], se pretali in požene v njem podobo, novo podobo Boga v svet.

Tako pa je na poti zgodovine, v premenah človeškega elementa vedno novo področje sveta in duha povzdignjeno v podobo, poklicano v božjo podobo. Vedno nove sfere postajajo

kraj teofanije [Theophanie]. Ni lastna moč človeka, ki v tem deluje, tudi ni čisti prehod Boga, ampak mešanica božjega in človeškega. Ta, v razodetju odposlan, vzame s sabo, v svojih očeh, sliko Boga – tako nadčutna kot je, s seboj jo vzame v očesu svojega duha, sploh ne metaforični, ampak čisto realno očesni moči svojega duha. Duh odgovarja tudi skozi pogled, skozi *upodabljajoč* pogled. Četudi Zemljani nikoli ne gledamo Boga brez sveta, le svet v Bogu, si gledajoči upodobimo večno podobo Boga.

Podoba je tudi mešanica Ti-ja in Onega. V veri in kultu se lahko strdi v predmet; toda iz esence odnosa, ki živi v njej naprej, postaja vedno znova vpričnost. Bog je tako dolgo blizu svoji podobi, dokler mu je človek ne oddalji. V pravi molitvi se združita [vereinigen] in očistita [reinigen] kult in vera v živeč odnos. Da prava molitev v religijah živi, je pričevanje njihovih pravih življenj; tako dolgo, ko v njih živi, (religije – o.p.) živijo. Izroditev religij pomeni izroditev molitve v njih: predmetnost vedno bolj zasipava moč odnosa, v njih (religijah – o.p.) postaja vedno težje s celotnim, nedeljenim bitjem reči Ti, in človek se mora končno izvleči, da bi zmogel, iz napačne varnosti v tveganje neskončnega, iz samo še s kupolo svetišča, ne pa tudi z nebesnim svodom prekrite skupnosti, v poslednjo samoto. Če temu vzgibu pripišemo »subjektivizem«, ga v samih temeljih [zutiefst] zgrešimo: življenje v obličju je

življenje v Eni resničnosti, v edinem pravem »objektivumu«, in izstopajoč [ausziehende] človek se bo v resnično bivajočem rešil pred navideznim, iluzionističnim objektivumom, predenj mu bo ta zmedel njegovo resnico. Subjektivizem je poduševljanje [Verseelung], objektivizem popredmetenje Boga, ta napačna utrditev, njena napačna osvoboditev, oboje je skrene s poti resničnosti, oboje je poskus nadomestitve zanjo.

Bog je svoji podobi blizu, kadar mu je človek ne oddalji. Kadar pa razširjeno gibanje religije obrnjeno (podobo – o.p.) duši in podobo Boga oddalji, izbriše [verlischt] obličje podobe, njene ustnice so mrtve, njene roke obvisijo, Bog je več ne pozna, in hiša sveta, ki je zgrajena okrog njenega oltarja, človeški kozmos, razpade. In k temu, kar se pri tem dogaja, spada to, da človek v zmedenosti svoje resnice ne vidi več, kaj se je zgodilo.

Zgodilo se je uničenje Besede.

Beseda je v razodetju bistvena, v življenju podobe delujoča, v gospostvu preminulega postane veljavna.

Tako pot in proti-pot večne in večno vprične Besede v zgodovini.

Prevedel Matjaž Feguš

* Prev.: Matjaž Feguš, po Martin Buber, Ich und Du, v Različni avtorji, *Der nahe und der ferne Gott*, Berlin, Severin und Siedler, 1981.